

Memoriu privind libertatea presei în Republica Moldova

(3 mai 2013 – 3 mai 2014)

În perioada 3 mai 2013 – 3 mai 2014, gradul de libertate a presei în Republica Moldova a rămas aproximativ la același nivel ca în anii precedenți, potrivit clasamentelor internaționale recunoscute. Această stagnare este determinată de păstrarea relativă a aceleiași situații în planul politicilor interne, dar și al legislației în domeniul mass-media.

Programul de activitate al Guvernului Leancă include aceleași obiective de guvernare ca ale guvernelor democratice anterioare: modernizarea activității Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”; asigurarea libertății presei, a pluralismului în mass-media și crearea condițiilor optime pentru activitatea instituțiilor de presă; stimularea investițiilor în piața media autohtonă; garantarea accesului la informația de interes public. Totuși, în ultimul an nu au fost întreprinse măsuri concrete în vederea materializării acestor obiective în practică. Din contra, au fost lansate inițiative periculoase pentru dezvoltarea mass-mediei și pentru libertatea de exprimare, cum ar fi intenția de reîncredințare a calomniei, intenția de reglementare netransparentă a Internetului etc.

Condiții de activitate. Situația mass-media în perioada 3 mai 2013 – 3 mai 2014 a fost afectată de cazurile frecvente de agresare verbală a jurnaliștilor de către politicieni. La fel, au fost înregistrate cazuri de amenințare și agresare fizică a jurnaliștilor de către persoane fizice și îngrădirea accesului acestora la evenimente de interes public.

Pe parcursul ultimului an, au fost semnalate unele cazuri de limitare a accesului jurnaliștilor la evenimentele de interes public. Cel mai elocvent exemplu în acest sens este limitarea accesului jurnaliștilor la lucrările plenului Parlamentului. Reprezentanții mass-media sunt obligați să stea într-o sală separată în clădirea renovată a Parlamentului, fără a avea acces în sala de ședințe, iar secvențele video de la ședințe sunt transmise pe câteva monitoare instalate în această sală. Astfel, cameramanii nu pot filma de sine stătător ședințele plenare și nici imagini pe holurile Parlamentului, și nu au controlul asupra cadrelor/unghiurilor de filmare a imaginilor transmise pe monitoare. Aceste condiții tehnice constituie un impediment în exercitarea activității jurnaliștilor.

Atât conducerea Parlamentului, cât și liderii fracțiunilor majorității parlamentare au promis de mai multe ori că vor găsi soluții pentru revenirea presei în sala de ședințe, aceste promisiuni însă nu s-au materializat în acțiuni concrete.

La 18 iunie 2013, un grup de deputați a înregistrat un proiect de lege privind modificarea art. 25 din Legea cu privire la Guvern, prin care se intenționează sistarea transmisiunilor în regim online a ședințelor Guvernului. Proiectul în cauză a fost aprobat în prima lectură la 18 octombrie 2013.

În opinia mai multor jurnaliști și instituții de presă, sistarea transmisiunilor online va afecta transparența procesului decizional.

La începutul anului 2014, mai mulți distribuitori de servicii au exclus din grilele de programe unele posturi de televiziune sau le-au transferat în alte pachete propuse consumatorilor. Televiziunile excluse din grile au reclamat încălcarea prevederilor contractelor bilaterale semnate cu distribuitorii de servicii, caracterul politic orchestrat al acestor decizii, concurența neloială și limitarea libertății de exprimare pe piața audiovizualului. Ulterior, cu implicarea societății civile, deciziile în cauză au fost anulate. Această situație relevă o dată în plus carențele din Codul Audiovizualului și, în cazul în care acestea nu vor fi eliminate, există riscul că astfel de situații se vor repeta.

Cadrul legislativ. În perioada 3 mai 2013 – 3 mai 2014 nu au fost adoptate legi și amendamente în măsură să elimine lacunele existente în legislație, în special, în ceea ce privește contracararea monopolizării mass-mediei și a pieței de publicitate; tranziția la televiziunea digitală terestră; reflectarea campaniilor electorale. Au fost înregistrate mai multe inițiative de modificare a Codului Audiovizualului, printre care și proiectul ce prevede crearea unui mecanism eficient de aplicare a prevederilor legale ce țin de transparența proprietății mass-media și asigurarea accesului publicului la informația privind proprietarii instituțiilor de media. A fost înregistrată ca inițiativă legislativă și versiunea unui nou Cod al Audiovizualului, elaborat de societatea civilă și expediat în Parlament încă în anul 2011. Ținând cont de tergiversarea procesului de adoptare a acestor proiecte de lege, organizațiile de media rămân sceptice vizavi de adoptarea acestor proiecte în actuala legislatură, dat fiind faptul că există o disproporție între deschiderea declarativă a deputaților și acțiunile concrete de adoptare a acestor proiecte.

Audiovizualul public. În perioada de referință au fost remarcate unele schimbări pozitive la IPNA Compania „Teleradio Moldova”, printre care optimizarea grilei de emisie și a paginii web. În același timp, compania parcurge un proces confuz de reformă, reformele inițiate încă în 2011 fiind în impas. Astfel, noul sistem de salarizare nu a fost implementat, iar digitalizarea constituie o prioritate deocamdată neacoperită financiar, în condițiile în care trebuie dusă la bun sfârșit până în 2015. La sfârșitul anului 2013, Consiliul de Observatori al TRM a rămas fără șase membri, devenind astfel nefuncțional și incapabil de a lua decizii. În decembrie, în urma unui concurs, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a selectat doisprezece candidați pe care i-a înaintat Parlamentului Republicii Moldova, însă noii membri ai Consiliului de Observatori nu au fost selectați nici până astăzi.

Concentrarea/monopolizarea mass-media. Republica Moldova nu dispune încă de un segment de media care să fie suficient de independente din punct de vedere politico-economic, astfel încât cetățenii să beneficieze de o informare corectă, obiectivă, echilibrată și echidistantă. Această situație se datorează faptului că un număr mare de instituții media aparțin sau sunt controlate de politicieni, fără „protecția” și susținerea financiară a cărora nu ar putea să reziste pe piața media. Informația despre proprietarii și proprietatea media nu poate fi accesată sau

obținută. În consecință, jurnaliștii care doresc să reflecte subiecte ce țin de proprietatea media sunt nevoiți să se bazeze doar pe anumite presupuneri sau conexiuni între politica editorială.

Pe parcursul ultimului an, experții în mass-media au cerut adoptarea unor măsuri legislative de limitare a concentrării media și excluderea condițiilor de concurență nelocală, însă aceste solicitări nu au avut efect. Monopolizarea în continuare a presei, care răspunde intereselor economice și politice ale patronilor, va duce la transformarea acesteia într-un instrument de șantaj politic și economic în defavoarea informării corecte a cetățenilor. În consecință, funcția principală a mass-media, de „câine de pază”, de informare și de critică a puterii și a societății va fi denaturată.

Recomandări:

Pentru asigurarea unei libertăți reale a presei, în conformitate cu principiile unei societăți deschise, democratice și în corespundere cu normele internaționale, autoritățile din Republica Moldova ar trebui:

- să implementeze în practică, nu doar la nivel declarativ, obiectivele asumate în Programul de activitate al Guvernului;
- să reacționeze și să pedepsească vinovații în cazurile de agresiune împotriva jurnaliștilor, de intimidare și hărțuire a presei, de violare a dreptului la exprimare, de îngădire a accesului la informația de interes public;
- să perfecționeze cadrul legal ce vizează mass-media, prin adoptarea unor legi noi sau amendarea legilor existente, care ar asigura un mediu propice de dezvoltare a mass-media independente și pluraliste.

Printre primii pași întreprinși în acest sens ar trebui să se numere:

- abrogarea Legii Presei, urmând ca o parte din prevederile funcționale, care nu sunt reglementate în cadrul altor acte legislative, să fie integrate în conținutul altor acte legislative;
- adoptarea în procedură de urgență a proiectului de lege pentru modificarea Codului Audiovizualului în vederea asigurării transparenței proprietății mass-media, cu adoptarea ulterioară a proiectului noului Cod al Audiovizualului;
- adoptarea proiectului de lege pentru modificarea Legii achizițiilor publice, astfel încât să instituie obligații de asigurare a transparenței dosarelor de achiziții publice din sectorul presei;
- asigurarea transparenței procesului de acordare sau retragere a frecvențelor de emisie și a procesului de stabilire a grilei obligatorii de programe retransmise prin rețelele de cablu, stabilind criteriile și condiții clare de acces pentru toți radiodifuzorii, cu oferirea priorității companiilor care produc programe autohtone.

- să asigure definitivarea procesului de reorganizare a Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”;
- să întreprindă măsuri în scopul prevenirii sau contracarării concentrării/monopolizării mass-media care ar pune în pericol pluralismul mijloacelor de comunicare în masă la nivel național, regional sau local;
- să asigure depolitizarea definitivă a Consiliului Coordonator al Audiovizualului, urmând ca acestei instituții să-i fie acordate suficiente împuterniciri pentru a-și îndeplini misiunea;
- să elaboreze și să asigure realizarea unor programe și politici naționale de susținere a dezvoltării presei independente și a producției autohtone în limba română.

Centrul pentru Jurnalism Independent

Asociația Presei Independente

Centrul „Acces-info”

Comitetul pentru Libertatea Presei

Asociația Presei Electronice

Centrul Tânărilor Jurnaliști din Moldova

Asociația Telejurnaliștilor Independenți

Centrul de Investigații Jurnalistice